

Natuursignalen

IVN Mark & Donge | Herfst editie 2024 Thema: verandering

Protest tegen sluiting kinderboerderij

Samen sterk

Stil genieten

Natuursignalen

IVN Mark & Donge - HERFST EDITIE 2024

Verandering

Ongemerkt, ongezien en ongevraagd
worden bordjes verhangen
stromen verlegd
schuiven continenten

De kompasnaald trilt
wijst het Noorden aan
een illusie
het Noorden is gesmolten

Aub, 2024

foto: Aad van Diemen

Foto boven: Richard Gladdines, kleurrijk landschap
Foto onder: Ilona Muskens, herfstlandschap met
inktzwam

DAGELIJKS BESTUUR

VOORZITTER

Peter van der Ark, voorzitter@ivn-markendonge.nl

SECRETARIS

Marjan Horn 0162-452 101,
Rembrandtlaan 63 4907 NM Oosterhout
secretariaat@ivn-markendonge.nl

PENNINGMEESTER

Ben Zielschot
penningmeester@ivn-markendonge.nl

Inhoud

- 3 Van de bestuurstafel
- 4 Soorten veranderingen
- 5 Bijen en klimaatsverandering
- 6 Samen Sterk
- 6 Bedankbrief kinderboerderij
- 7 BromN

Colofon

Redactie:

Bianca van den Berg
Nicole Froeling
Peter van Gils: fotoredactie
Iris van der Vlerk, eindredactie
06 10 22 12 56
nsredactie@ivn-markendonge.nl

© copyright: niets uit deze
uitgave mag worden gekopieerd
of anderszins gebruikt zonder
uitdrukkelijke toestemming
van auteur/fotograaf.

De redactie behoudt zich het
recht voor om ingezonden
artikelen in overleg in te korten
of anderszins te wijzigen.

Natuursignalen

51e jaargang HERFST 2024
uitgave van IVN Mark & Donge
verschijnt vier x per jaar
rond de seizoenswisselingen.

Sluitingsdatum kopij voor de
Herfst editie: 21 augustus 2024

Thema Winter: Water

foto: Ilona Muskens, bessen en herfstkleuren

MARJAN HORN

Van de bestuurstafel

In elke editie van Natuursignalen hanteert een bestuurslid de pen om activiteiten van het bestuur in de afgelopen periode te delen. Dit keer valt mij die eer te beurt. Heerlijk gezeten onder de parasol aan mijn tuintafel met veel zoemende bijtjes, vlinders en libellen om mij heen, zet ik op een rijtje wat er zoal de afgelopen periode is gebeurd.

In deze prachtige zomermaanden vonden veel welverdiende vakanties plaats, ook de bestuurdersboog kan niet altijd gespannen staan. Desondanks was het géén komkommertijd in het bestuur. Werkgroepen, zoals o.a. de Wandelingenwerkgroep deden een verzoek om advies en ondersteuning. Daar waar mogelijk werd meegedacht, om onderbezetting op te lossen. Er werd naar een financiële oplossing gezocht voor bepaalde activiteiten waar kosten aan verbonden zijn, zoals deelname aan de Nacht van de Nacht. Twee bestuursleden bezochten een symposium van Landstad De Baronie. Er werd genetwerkt en interessante informatie opgehaald over duurzame initiatieven op het gebied van landschapsbeheer.

Helaas liggen er regelmatig bedreigingen van de natuur, ook in onze regio Mark & Donge op de loer. Soms leverde vóóroverleg met gemeenten als Breda, Oosterhout en Zundert geen afdoende resultaat op en ondersteunde het bestuur juridische acties. Dergelijke juridische acties hebben beslist niet onze voorkeur. 'Natuur' lijkt blijft het doel van IVN Mark & Donge bewondering en verwondering wekken voor de natuur om ons heen. Het belang van natuur op de kaart zetten door educatie voor jong en oud. Al onze werkgroepen dragen dit met veel enthousiasme en kennis uit en daar is het bestuur ontzettend trots op!

Blijft een feit dat het bestuur in het kader van de klimaatadaptatie en duurzaamheid in onze regio, het ook als één van haar taken ziet bedreigingen voor de natuur te monitoren en met desbetreffende instanties het gesprek aan te gaan. Zo kunnen wij, onze kinderen en kleinkinderen van die prachtige natuur blijven genieten!

Iedereen nog een mooie nazomer gewenst en op naar een kleurrijke herfst!

foto: Marjan Horn, akkerhommel op springbalsemien

Soorten veranderingen

AAD VAN DIEMEN

Evolutie

Een van de hoofdthema's uit de biologie is de evolutie en daarvan is het onderwerp van studie de veranderingen van het leven. Een probleem dat mij parten speelt bij het gidsen is dat het fenomeen tijd zo moeilijk over is te brengen, zo ik zelf al een doorleefd benul heb van 100.000, een miljoen of een miljard jaar.

Ooit heb ik een haspel gemaakt met 10m koord en daaraan gele labels gehangen met cijfers. De eerste was 4.600.000.000 jaar: begin van de aarde en de laatste was ons verschijnen als mens. Wat bij dat koord vooral opvalt is dat er een enorm lange periode zit tussen de eerste eencellige levensvormen en de sprong naar meercellige organismen. Het koord heb ik een paar keer gebruikt voor een themawandeling 'evolutie'. Iets voor de behangersploeg?*

Anders anders. In het woord 'ander' zitten twee betekenissen verstopt die nogal verschillen. Als je iemand op de rug tikt in de veronderstelling een vriend te treffen, en het blijkt iemand 'anders' te zijn, dan is er geen relatie tussen jouw vriend en de abusievelijk aangetikte, behalve dan in jouw hoofd. Jij zag een gelijkenis. Een rups is anders dan een vlinder, maar verandert ook in een vlinder. In de biologie is verandering transformatie. De ene vorm gaat over in de andere. Er is dus altijd een relatie tussen de ene vorm en de andere. 'Vorm' moeten we ruim nemen: het kan ook een toestand of periode zijn. Het klimaat verandert, de bloeitijd verandert, de populatie bijen verandert.

Change. Ooit heb ik een boek moeten bestuderen met de titel: The dynamics of planned change. Het boek was onderdeel van de stof bij sociale wetenschappen en handelde dus over sociale veranderingen.

Volgens de Amerikaanse auteurs zijn allerlei sociale verbanden te veranderen, mits de goede aanpak wordt gekozen. Dit destijds tamelijk linkse gedachtengoed, is inmiddels met de nodige modernisering, een effectieve strategie geworden van populistten wereldwijd. Verandering ontstaat niet, ontwikkelt zich niet, groeit niet, maar wordt gewekt, vervolgens gemanipuleerd in de gewenste richting en dan geconsolideerd. In schema: unfreezing→moving→freezing.

De bronnen om verandering tot stand te brengen zijn: geld, geweld en communicatie.

Jagen. Naar ik vermoed, uit ons verleden als jager en verzamelaar, stamt ons vermogen heel kleine veranderingen in onze omgeving waar te nemen.

Spoorlezen is niets anders. Wie heeft er aan mijn gereedschap gezeten? Het zout staat niet op zijn plaats! De jager werd zelf ook bejaagd en opletten was geboden. Er bestaat zoiets als een instinctief verhoogde staat van oplettendheid voor veranderingen. Denk aan je gemoedstoestand als je alleen bent in een donker bos of een groot duister huis. Je hoort elk geritsel, tochtvlaagje, geurtje. Elke geringe verandering in je omgeving wordt gesignaleerd. * de behangersploeg is de naam van het promotieteam, zij gebruiken een behangerstafel, vandaar de naam. (red)

foto: Aad van Diemen, rups dagpauwoog

foto: Aad van Diemen, dagpauwoog

Bijen

AAT RIETVELD

Zoals alle organismen worden ook bijenvolken beïnvloed door allerlei prikkels. Allereerst zijn daar de interne prikkels. Het natuurlijke gedrag dat gevormd is door vele eeuwen van evolutie. Bijen hebben geleerd dat ze gedurende de wisseling van de seizoenen hun gedrag moeten aanpassen.

Van honingbijen weten we dat ze in zich de winter samenballen tot een wintertros. De bijen houden zich zelf warm door dicht tegen elkaar aan te kruipen. Honing hebben ze om zich heen verzameld, veel hebben ze niet nodig want het enige wat ze doen is hun vliegspieren laten trillen om warmte op te wekken.

De bijen die in de zomer al het werk hebben gedaan gaan dood en alleen de zogenaamde winter bijen overwinteren. Winterbijen worden laat in het jaar geboren. Worden werksters in de zomer zes weken oud, deze winterbijen kunnen maanden oud worden. Fit genoeg om de larfjes die dan geboren worden te verzorgen. Zijn er voldoende nieuwe bijen geboren dan kunnen ze doodgaan. Zo zitten hun genen in elkaar. Dit is het natuurlijke gedrag dat ze in vele honderden jaren hebben aangeleerd. Dat zijn hun interne prikkels.

foto: Ilona Muskens, honingbij met stuifmeel

Winter? De laatste Elfstedentocht was in 1997 en de voorlaatste in 1986. Honingbijen hebben jaren lang gedacht dat het in de winter vele graden onder nul vriest. De interne klok zegt dat het winter is en daar moet je je naar gedragen. Echt winter wordt het niet meer. Het gedrag past niet bij de externe omstandigheden. Één van de gevolgen van de snelle klimaatverandering, de bijen blijven in de winter actief. Het is zelfs zo dat de koningin eitjes legt. Niet veel maar toch.

De werksters moeten dus aan het werk, slijten sneller dan de bedoeling is, hun wintervoorraad raakt op, maar er bloeien geen bloemen. De wintervoorraad kan dus niet met nectar en stuifmeel worden aangevuld. Nog een gevolg van klimaatverandering.

Voor iedereen onzichtbaar behalve voor de imker. Die moet het hoofdstuk 'de wintertros' uit de leerboeken herzien. Een dergelijk verhaal kan voor ieder organisme, de hele natuur worden verteld.

Ook vocht, regen, heeft grote invloed op de natuur, als voorbeeld de wesp. Bij wespen overwintert alleen de koningin. Zij begint ieder jaar opnieuw met het bouwen van een compleet nest als woning voor al haar nakomelingen. Vrieskou deert haar tijdens haar winterslaap niet, min 20 graden is een peulenschil. Maar vocht is desastreus. Ze beschimmelt en gaat dood. Dat kan wel een de reden zijn van het feit dat er betrekkelijk weinig wespen zijn.

foto: Peter Schaft, Franse veldwesp

Ook het aantal mieren in mijn tuin is minimaal. Gemorste suiker wordt niet opgeruimd. Een stuk bijenraat met honing dat ik per ongeluk buiten de kast heb laten staan lokt ook geen mieren. Aan deze waarneming kan ik geen wetenschappelijk conclusie verbinden. Maar plots realiseer ik me dat ik al dat 'ongedierte' toch wel mis. Biodiversiteit en soorten rijkdom trekt me toch wel aan. 'Lastige' beestjes horen bij mijn leven. Had ik tenminste iets om over te mopperen. Bah, vieze vliegen, ga weg, enge wespen, uit mijn huis lastige mieren!!! Hebben deze verschijnselen iets met klimaatverandering te maken? Dan heeft klimaatverandering meer gevolgen dan ik had gedacht. Het heeft grote gevolgen voor mijn moppergedrag.

Maar voor dit jaar kan ik nog even vooruit. Ik heb een wespennest dat overlast veroorzaakte verplaatst naar een plekje in mijn tuin. Tot het wespenvolk is uitgestorven kan ik nog even op hen mopperen. Maar zal ik volgend jaar nog wel een wespennest hebben?

Paniek. Ik moet op zoek naar een nieuw onderdeel van de biodiversiteit om mijn gram te halen. Ik waarschuw maar alvast. Blijf uit mijn buurt. Mijn nieuwe mopperobject kan zomaar de Homo sapiens zijn. Wat erg toch, die klimaatverandering.

Samen sterk...

... en stiekem ondeugend.

HENK WANDERS

Een weide naast de Mark. Koeien staan er soms tussen de reigers, ganzen en een verdwaalde lepelaar. De oeverzwaluwen schieten over het water heen en weer en terug in de holletjes in de oeverwand. We wandelen over dit grasland naar de waterkant.

De kinderen hebben met een conservenblik onderwaterkijkers gemaakt. Deksel en bodem eruit, een stuk huishoudfolie erover en vastzetten met post-elastiek. Een enkeling, met een slimme vader, heeft een stuk rioolbuis mee. Werkt ook prima!

Iedereen stapt naar de waterkant, de een wat voorzichtiger dan de ander. De kant met huishoudfolie zetten ze in het water; door de opwaartse druk bolt het iets op. Dit heeft het effect van een vergrootglas. Verwondering blijkt uit de kreten van de kinderen. Ze zien het zand, een waterplantje en zelfs een vis! Ik denk dat hier de fantasie ook meespeelt, maar goed, het kan.

De eerste waaghals komt al vragen of de schoenen uit mogen. Ik geef aan dat het mag, maar 'niet verder dan tot je knietjes in het water'. Na een tijdje blijkt dat bij enkele kinderen die knietjes vlak onder de billen zitten. Ik zie een meisje met een spijkerbroek met lange, niet opgestroopte pijpen parmantig aan de waterkant lopen. Haar onderwaterkijker ligt op de kant, die is ze allang vergeten. Ze ziet mij kijken en zegt met de stralendste glimlach van de dag: 'Dit mag ik niet van mijn moeder'. Ik schiet in de lach en zeg 'dan is het maar goed dat ze er niet bij is'.

Vervolgens hoor ik achter me een schreeuw... een plons.... Ik kijk om en waar zojuist nog een ander meisje op een polletje in de waterkant stond, bezig met het onderzoeken van het water, zie ik een leeg polletje. Een proestend kopje komt boven water en ze wordt snel door haar klasgenoten uit het water gehaald.

De juf en ik snellen ook toe. Tranen van schrik komen bij het meisje naar boven. Vervolgens de vragen: Wat gebeurde er? Heb je alles nog? Heb je wel droge kleren? Als blijkt dat er geen droge kleren zijn zetten de tranen even door. Gelukkig heeft ze goede vriendinnen: van de een komt een broek, van de ander een T-shirt, een derde heeft nog een droog trainingsjasje. Wat een geweldige klas!

Droge sokken heeft niemand meer dus het wordt soppen in de laarsjes terug naar school. Onderweg wordt het verhaal steeds sterker en bij school aangekomen heeft het verhaal mythische proporties. Gelukkig kunnen we er allemaal om lachen en gaan we moe en vol verhalen naar huis. Het was weer een heerlijke dag in het Markdal.

foto: Joop van Riet

Steun

JOOP VAN RIET

Dank van Kinderboerderij Parkhoeve – Hoge Vucht

'Hartelijk dank voor het doorsturen van de brief en voor de betrokkenheid van jullie Natuurverenigingen. Het is ontzettend waardevol dat jullie dit initiatief hebben genomen en de brief naar B&W en de Gemeenteraad hebben gestuurd. Samen kunnen we echt een verschil maken.'
Zo schreef Ali el Kaddouri, voorzitter van Parkhoeve.

Voorzitters van IVN Mark & Donge en West Brabantse Vogelwerkgroep schreven gezamenlijk een brief aan het Bredase College van B&W om de kinderboerderij in Breda Noord in stand te houden. Door te krappe en onzekere ondersteuning dreigt sluiting. Beide natuurverenigingen hebben met voorlichtingsactiviteiten voor kinderen en hun (groot)ouders gezien hoeveel belangstelling er daar voor natuur is. De 'kraamvisite' met beschuit met muisjes voor de jonge ooievaars trok veel belangstelling uit de wijde omgeving en van scholen in Teteringen en Boei-meer. De Parkhoeve is de ideale brug naar de polder Lage Vucht om natuur te beleven en te waarderen. Breda zelf werkt hard mee aan die natuurontwikkeling.

Ook via een petitie en via de raadsleden Inge Verdaasdonk (SP) en Femke van Eijdsen (Groen Links) wordt gepleit voor behoud van de zo nuttige Kinderboerderij. Laten we hopen op een goed gehoor bij de Bredase politiek.

JOOP VAN RIET

‘De rechter heeft altijd gelijk totdat een hogere rechter anders beslist’, stond in het vorige BromN bericht. Dat sloeg op de Bredase rechtbank die de aanleg van een zwembad, muur, sauna etcetera in het zoekgebied EVZ (ecologische verbindingzone) Bavelse Leij tóch goedkeurde ondanks bezwaren.

Voor De Groene Koepel, nmv Markkant, ons IVN Mark & Donge en de adviesgroep BromN was dit in principe onverteerbaar. Er werd een spoedprocedure bij de Raad van State gestart om de bouw te stoppen. Die procedure speelde in juni in Den Haag. Met drie vertegenwoordigers en de milieuadvocaat Rogier Hörchner werd de zitting bijgewoond. Na een halfuur intern beraad sprak de Raadsheer het woord ‘schorsing’ uit. Dat moest even landen, maar de Raadsheer besloot echt dat de bouwactiviteiten aan de Bavelse Leij per direct stilgelegd moesten worden, totdat in de bodemprocedure uitspraak gedaan is. Op 24 september wordt die behandeld, de uitspraak volgt later.

Verwonderd maar gelukkig keken we elkaar aan. Toch wel fijn eens in het gelijk gesteld te worden! De raadsheer noemde nadrukkelijk drie grote twijfelpunten, waaronder het bouwen in de EVZ. Daarover hadden ook het waterschap en de provincie al bezwaren geuit. De gemeente vond die echter niet zwaarwegend. Vooruitlopend op de bodemprocedure wordt nog geprobeerd of de bouwer tot een compromis ‘in der minne’ bereid is. Uiteraard met een ‘vrije’ EVZ! Tot nu toe zonder resultaat.

En in de toekomst? Vlak voor de vakantie presenteerden burgemeester en wethouders in Breda de lang verwachte ‘realisatievisie EVZ’. De natuurverenigingen drongen daar via de BromN al lang op aan. Wat B&W nu presenteren is een grote ambitie om de barrière voor de natuur die Breda nu vormt, om te vormen tot een waardevolle ecologische verbindingroute tussen Biesbosch en Vlaanderen. Met als icoon de ‘otterboulevard’! Dat lijkt hoog gegrepen, maar is niet onrealistisch.

Er worden al otters waargenomen vanaf de Biesbosch richting Breda, maar helaas te vaak als verkeersslachtoffer. Daar kan wat aan gedaan worden. De visie verdient alle steun, zeker bij de concretisering die nog moet volgen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om een duidelijk vaarbeleid, dat nu ontbreekt. Ongebreidelde waterrecreatie geeft onnodig overlast voor natuur, omwonenden en onderling voor andere waterrecreanten. Met name te hard varende (huur)motorboten geven met hun geluid en boeggolven veel hinder voor sportieve natuurbelevers met SUP’s, kano’s en roeiboten. Het huidige ongereguleerde ‘vrijheid-blijheid’-beleid doet zo afbreuk aan de beleving van het vaarwater en de natuur. Ook ontbreekt nog de gebiedsbegrenzing van de EVZ’s.

Deze ‘vrijheid blijheid’ schept onduidelijkheid, zoals nu bij de Bavelse Leij – met discussies en juridische procedures tot gevolg. Het waterschap kan een handzaam voorbeeld zijn, want dat heeft zijn EVZ’s al gerealiseerd.

Bedrijventerreinen: Op woensdagavond 18 september is er de informatieavond ‘Wat doen we met ons buitengebied’ in Kievitslaar Effen. Breda heeft vier gebieden op het oog om als nieuw bedrijventerrein in te richten: Digitpark Teteringen (XXL distributie), Steenakkers, Landgoed ’t Hout en Bavel zuid. Samen zo’n 40 hectare. Terwijl het Bredase Stec-onderzoek de vraag stelde: ‘waar doen we het eigenlijk voor?’ Niet voor de werkgelegenheid, want er zijn meer vacatures dan werkzoekenden. Bovendien geeft het onderzoek aan dat zo’n 100 hectare vrij kan komen door ruimte op bestaande terreinen te benutten.

Op deze avond zal een deskundige een second opinion geven over het gemeentelijke beleid, dat al een paar jaar terug is vastgesteld. Ook zullen woordvoerders van de vier locaties hun wensen noemen. Tot slot is er een discussiepanel. B&W en de gemeenteraad zijn ook uitgenodigd. Kom luisteren en discussiëren.

Dure procedures. Procedures zijn helaas af en toe noodzakelijk en kosten geld, ook al worden bij een positieve uitspraak de kosten later vergoed. Natuurverenigingen hebben kleine begrotingen voor veel activiteiten, dus lang niet alles kan.

Nmv Markkant werd laatst verrast door een sponsor voor vijf jaar voor dergelijke procedures. Ook de Groene Koepel krijgt af en toe donaties. Dat bracht onze voorzitter Peter van der Ark op het idee om een ‘sponsorknop’ op de website te plaatsen. Een heel goed idee waar het IVN-bestuur nu aan werkt. Helaas zijn deze procedures soms nodig maar kosten geld dat er niet altijd is. Daarom zijn donaties van harte welkom.

Het thema voor dit herfstnummer is ‘verandering’. BromN doet zijn best voor verandering ten goede voor onze natuur!

ADVERTENTIE

Ginnekenweg 52/54 4818 JG
Tel 076 565 70 66 of 06 12 52 11 11
info@kemhol.nl www.kemhol.nl

**‘Bewonder met je neus in de boeken al het moois wat de natuur te bieden heeft’
Kom grasduinen in onze gezellige ‘groene’ boekhandel!**

Beleef de natuur

INDIEN ONBESTELBAAR: POSTLAAN 15, 4835 EE BREDA

foto: Gerard van Opstal, afscheid van de dag

Stil genieten

GERARD VAN OPSTAL

De zon gaat langzaam verdwijnen

Gaat elke dag minder schijnen

De eerste vogels zijn al naar het zuiden

Stilaan verstommen hun geluiden

De koeien zwaaien hun staarten loom

Een gelukkig gevoel als in een droom

De avond kleurt rood, de wind wordt stil

Genieten is wat ik wil

En de muggen dansen nog boven de sloot

De herfst komt eraan, de zomer gaat dood

ADVERTENTIE

ABBE DIJKSTRA De computerhulp bij u aan huis!

Uitleg op uw eigen computer in uw tempo en in begrijpelijke taal. Of het nu gaat over computer, computerprogramma's, printer, telefoon, gps, TV, radio, of mediacentre geen probleem is te klein of te groot! U kunt mij uw vraag stellen of probleem voorleggen.

Bel me op 06-53 38 25 45 dan zorg ik voor een snelle en vooral gemakkelijke oplossing. Privacy gevoelige gegevens blijven binnenshuis. Reparaties worden bij u thuis uitgevoerd, snel, veilig en vertrouwd.

Ik hoor graag van U!

IVN Mark & Donge

vereniging voor natuureducatie en duurzaamheid

Informatie over lidmaatschap, contributie en/of aanmelden voor lidmaatschap via website: www.ivn.nl/afdeling/mark-donge zie onder lidmaatschap en contributie. Adreswijziging en opzegging: ledenadministratie@ivn-markendonge.nl